

UMBOÐSMAÐUR BARNA

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis

Reykjavík 22. október 2020

Efni: frumvarp til laga um breytingu á lögum um um kynrænt sjálfræði (ódæmigerð kyneinkenni), 22. mál.

Vísað er í tölvupóst frá nefndasviði Alþingis, dags. 15. október sl., þar sem óskað var eftir umsögn umboðsmanns barna um framangreint frumvarp.

Árið 2015 gaf umboðsmaður barna út álit um stöðu barna sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni þar sem umboðsmaður hvatti til málefnalegrar umræðu um málefni intersex barna þar sem litið verði til sjónarmiða og reynslu intersex einstaklinga og sérstakt tillit tekið til mannréttinda barna. Þar kemur fram að ónauðsynleg og óafturkræf inngríp í líkama ungbarna séu brot á Barnasáttmálanum og að börn sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni eiga að fá að taka eigin ákvörðun um að gangast undir um skurðaðgerð og/eða hormónameðferð þegar þau hafa mótað eigin kynvitund og náð þeim aldri og þroska sem þarf til að taka upplýsta ákvörðun.

Í umsögn um frumvarp það sem varð að lögum um kynrænt sjálfræði, nr. 80/2019, gagnrýndi umboðsmaður barna að gert var ráð fyrir að heimilt yrði að gera varanlegar breytingar á kynfærum, kynkirtlum eða öðrum kyneinkennum barna undir 16 ára án samþykkis þeirra. Taldi umboðsmaður það vera í ósamræmi við markmið frumvarpsins um að tryggja rétt sérhvers einstaklings til að njóta óskoraðs réttar til líkamlegrar friðhelgi og sjálfstæðis varðandi breytingar á kyneinkennum.

Í þessu frumvarpi kemur fram að stefnt sé að því að tryggja réttindi barna og standa vörð um líkamlega friðhelgi þeirra. Frumvarpið mælir fyrir um þau meginsjónarmið og reglur sem gilda skulu um breytingar á kyneinkennum barna sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni. Með því móti er reynt að koma í veg fyrir að börn með ódæmigerð kyneinkenni gangist undir ónauðsynlegar meðferðir á kyneinkennum sínum án upplýsts samþykkis.

Með frumvarpinu er þannig lagt til nýtt ákvæði við lög um kynrænt sjálfræði um kyneinkenni barna sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni. Lagt er til að meginreglan verði sú að varanlegar breytingar á kyneinkennum barns yngri en 16 ára sem fæðist með ódæmigerð kyneinkenni skuli einungis gerðar í samræmi við vilja barnsins. Sé barn sökum ungs aldurs ófært um að veita slíkt samþykki eða af öðrum sökum ófært um að gefa til kynna vilja sinn skal þó heimilt að breyta kyneinkennum þess varanlega ef heilsufarslegar ástæður krefjast þess og

þá einungis að undangengnu ítarlegu mati á nauðsyn breytinganna og afleiðingum þeirra til skemmri og lengri tíma.

Einnig er lagt til að kveðið verði á um ítarlega málsmeðferð að því er varðar ákvörðun um varanlegar breytingar og meðal annars er lagt til að mælt verði fyrir um að ráðherra skipi nýtt teymi um börn sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni. Þá er lagt til að skilgreiningin á ódæmigerðum kyneinkennum verði rúm til að tryggja víðtæka vernd barna.

Til þess að koma til móts við sjónarmið heilbrigðisstarfsmanna um að algilt bann við aðgerðum á kynfærum barna sé til þess fallið að koma í veg fyrir að börn í einhverjum tilvikum njóti nauðsynlegrar heilbrigðisþjónustu, gerir frumvarpið ráð fyrir því að sérregla gildi um tvær tegundir af aðgerðum á kynfærum barna.

Að lokum er í frumvarpinu lagt til að ráðherra skipi starfshóp áður en þrjú ár eru liðin frá gildistöku laganna til þess að endurskoða umrædd ákvæði með hliðsjón af fenginni reynslu og þróun rannsókna og þekkingar og með hliðsjón af bestu framkvæmd á sviði mannréttinda. Umboðsmaður barna tekur undir þá tillögu og telur brýnt að við framkvæmd laga sem varða jafn mikilvæg og persónuleg réttindi og hér um ræðir, sé fylgst með þróuninni, og ávallt byggt á nýjustu og bestu þekkingu sem völ er á.

Með hliðsjón af öllu framangreindu er það mat umboðsmanns barna að umrætt frumvarp og þær breytingar sem þar eru lagðar til miði að því að uppfylla þær skyldur sem Barnasáttmálinn, samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins, sbr. lög nr. 19/2013, leggur á aðildarríki, um að tryggja líkamlega friðhelgi og sjálfsákvörðunarrétt barna sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni. Umboðsmaður barna mælir því með samþykkt frumvarpsins.

Virðingarfyllst,

Salvör Nordal,
Umboðsmaður barna